

Розділ IX Злочини у сфері службової діяльності в юридичних особах приватного права та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг

§ 1. Загальна характеристика злочинів у сфері службової діяльності в юридичних особах приватного права та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» від 11 червня 2009 року^[1] КК України було доповнено новим розділом VII-A «Злочини у сфері службової діяльності в юридичних особах приватного права та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг». Метою таких змін у КК є посилення протидії корупційним правопорушенням.

Родовий об'єкт - суспільні відносини, що забезпечують нормальну службову діяльність у юридичних особах приватного права та нормальну професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг.

У залежності від основного безпосереднього об'єкта посягання всі злочини цього розділу можна поділити на такі групи:

1) злочини, які посягають на суспільні відносини, що забезпечують нормальну службову діяльність у юридичних особах приватного права (статті 235¹, 235², 235⁴ КК);

2) злочини, які посягають на суспільні відносини, що забезпечують нормальну професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг (статті 235³, 235⁵ КК).

Для злочинів, які передбачені статтями 235¹, 235², 235³ КК, додатковим безпосереднім об'єктом є охоронювані законом права та інтереси окремих громадян, юридичних осіб, інтереси суспільства та держави.

Злочини, які передбачені статтями 235⁴ та 235⁵ КК, належать до так званих предметних злочинів. Предметом цих злочинів є неправомірна вигода, визначення якої наведено у п. 1 примітки до ст. 235¹ КК, а саме неправомірна вигода — це грошові кошти або інше майно, переваги (наприклад, безпідставне надання чергової відпустки в літній період усупереч встановленому графіку), пільги (наприклад, звільнення від сплати комунальних платежів у будинках відомчого житлового фонду), послуги матеріального (наприклад, ремонт квартири, транспортного засобу, побутової техніки) або нематеріального (наприклад, перевірка приміщення на наявність спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації, надання професійних консультацій) характеру, що їх обіцяють, пропонують, надають або отримують безоплатно чи за ціною, нижчою за мінімальну ринкову, без законних на те підстав.

Безоплатність вказаних цінностей, привілеїв чи послуг означає, що за них не отримують будь-яку грошову або матеріальну компенсацію.

Для встановлення заниженого вартісного визначення цінностей, привілеїв чи послуг потрібно використовувати поняття ціни, нижчої за мінімальну ринкову, під якою розуміють вірогідну ціну на конкурентному ринку в даній місцевості, за яку майно може бути продане, а послуга надана на час вчинення злочину.

Об'єктивна сторона злочинів цього розділу КК характеризується тим, що одні з них (статті 235¹, 235³ КК) можуть бути вчинені як шляхом дії, так і бездіяльності, а інші (статті 235

2

, 235

4

, 235

5

КК) — лише шляхом активної поведінки — дії.

Злочини, які передбачені статтями 235⁴, 235⁵ КК, законодавець сконструював як злочини з формальним складом, тому вони вважаються закінченими з моменту вчинення самого діяння, незалежно від настання суспільно небезпечних наслідків.

Більшість злочинів (статті 235¹, 235², 235³ КК) належать до злочинів з матеріальним складом, тому вони вважаються закінченими з моменту настання суспільно небезпечних наслідків, які полягають у заподіянні істотної шкоди охоронюваним законом правам та інтересам окремих громадян, юридичних осіб, інтересам суспільства чи держави. Така шкода може полягати у спричиненні наслідків як матеріального, так і нематеріального характеру. Згідно з п. 2 примітки до ст. 235¹ КК істотною шкодою, якщо вона полягає в заподіянні матеріальних збитків, вважається така шкода, яка у сто і більше разів перевищує нео-податковуваний мінімум доходів громадян. Такі збитки можуть полягати у реальних збитках або в упущеній вигоді.

Якщо шкода полягає у заподіянні суспільно небезпечних наслідків нематеріального характеру, питання про її істотність вирішується з урахуванням конкретних обставин справи. Зокрема, істотною шкодою можуть визнаватися порушення охоронюваних Конституцією України чи іншими законами прав та свобод людини і громадянина (трудові, житлові права тощо), створення обстановки й умов, що ускладнюють виконання юридичною особою своїх функцій, приховування злочинів.

При вирішенні питання про те, чи є заподіяна шкода істотною, потрібно також враховувати кількість потерпілих, розмір моральної шкоди тощо.

У разі заподіяння поряд із матеріальними збитками і шкоди нематеріального характеру загальна шкода від злочину може визнаватися істотною навіть у випадку, коли зазначені збитки не перевищують ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Якісно однорідними, але кількісно відмінними від наслідків у виді істотної шкоди є тяжкі наслідки, які в окремих статтях розділу VII-A Особливої частини КК передбачені як кваліфікуючі ознаки. Тяжкі наслідки також можуть полягати у заподіянні як матеріальних збитків, так і нематеріальної шкоди.

Тяжкими наслідками при зловживанні повноваженнями (ч. 2 ст. 235¹ КК), перевищенні повноважень (ч. 2 ст. 235² КК), зловживанні повноваженнями особами, які надають публічні послуги (ч. 3 ст. 235

3 КК), якщо вони полягають у заподіянні матеріальних збитків, вважаються такі наслідки, які у двісті п'ятдесят і більше разів перевищують неоподатковуваний мінімум доходів громадян (п. 3 примітки до ст. 235

1 КК).

Тяжкими наслідками потрібно також визнавати і доведення особи до самогубства, припинення діяльності юридичної особи, її банкрутство, створення аварійної ситуації тощо.

Як істотна шкода, так і тяжкі наслідки повинні перебувати у необхідному причинному зв'язку із вчиненим особою діянням.

Суб'єктивна сторона розглядуваних злочинів щодо діяння характеризується виключно умисною формою вини. При цьому для злочинів, передбачених статтями 235⁴ та 235⁵ КК, обов'язковим є наявність тісного зв'язку між умислом особи, яка, з одного боку,

пропонує, надає, передає неправомірну вигоду з умислом особи, а з іншого боку, відповідно її одержує. Такі особи повинні усвідомлювати як неправомірність цієї вигоди, так і правовий статус тієї особи, яка її одержує.

У злочинах із матеріальним складом (статті 235¹, 235², 235³ КК) ставлення до суспільно небезпечних наслідків може бути як умисним, так і необережним.

Для злочинів, які передбачені статтями 235¹ та 235³ КК, обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони є спеціальна мета: для зловживання повноваженнями (ст. 235¹ КК) — одержання неправомірної вигоди, а для зловживання повноваженнями особами, які надають публічні по-слуги (ст. 235³ КК) — отримання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб або заподіяння шкоди охоронюваним законом правам та інтересам окремих громадян, юридичних осіб, інтересам суспільства чи держави.

Для злочинів, що передбачені ст. 235¹, ч. 3 ст. 235⁴ та ч. 3 ст. 235⁵ КК, обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони є корисливий мотив.

Суб'єкт злочинів, зазначених у розділі VII-A Особливої частини КК, може бути як загальним (ч. 1 і 2 ст. 235⁴, ч. 1 і 2 ст. 235⁵ КК), так і спеціальним (статті 235

1

, 235

2

, 235

3

, ч. 3 і 4 ст. 235

4

, ч. 3 і 4 ст. 235

5

КК). До спеціальних суб'єктів належать: 1) у статтях 235

1

, 235

2

, ч. 3 і 4 ст. 235

4

КК — службові особи юридичної особи приватного права (далі — службові особи приватного права); 2) у ст. 235

3

, ч. 3 і 4 ст. 235

5

КК — особи, які здійснюють професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг.

До службових осіб юридичної особи приватного права¹ належать особи, які виконують організаційно-розпорядчі чи адміністративно-господарські функції у такій юридичній особі.

Організаційно-розпорядчі функції — це функції щодо здійснення керівництва трудовим колективом, ділянкою роботи, виробничою діяльністю окремих працівників у юридичних особах приватного права. Такі функції виконують, зокрема, керівники, їх заступники, керівники структурних підрозділів (начальники цехів, завідувачі відділами, лабораторіями, кафедрами), їх заступники, особи, які керують ділянками робіт (майстри, виконроби, бригадири тощо).

Адміністративно-господарські функції — це функції з управління чи розпорядження майном юридичної особи приватного права (уста-новлення порядку його зберігання, переробки, реалізації, забезпечення контролю за цими операціями тощо). Такі функції в тому чи іншому обсязі є у начальників планово-господарських, постачальних, фінансових відділів і служб, завідуючих складами, магазинами, майстернями, ательє, їх заступників, керівників відділів тощо.

Службова особа може здійснювати вказані функції як постійно, так і тимчасово або за спеціальним повноваженням, за умови, що зазначені функції покладені на неї у встановленому законом порядку.

Службові особи, які здійснюють функції представників влади, місцевого самоврядування чи юридичних осіб публічного права за вчинення діянь, зазначених у статтях 235^[2], 235^[3], ч. 3 і 4 ст. 235^[4] КК, несуть відповідальність за відповідними статтями розділу XVII Особливої частини КК. Відомі службові особи у подібних випадках несуть відповідальність за відповідними статтями розділу XX Особливої частини КК.

За службові подорожні (ст. 366 КК), службову наданість (ст. 367 КК) не проважило набрано (ст. 370 КК) несуть відповідальність як службові особи приватного права, так і службові особи публічного права (див. розділ 10 підручника).

До осіб, які здійснюють професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг, належать аудитор¹, нотаріус², експерт³, інженер⁴, технічний спеціаліст⁵.

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

